

LIGJI Nr. 06/L- 029

PËR MBROJTJE NGA RREZATIMI DHE SIGURI BËRTHAMORE

Kuvendi i Republikës së Kosovës,

Në mbështetje të nenit 65 (1) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës,

Miraton:

LIGJ PËR MBROJTJE NGA RREZATIMI DHE SIGURI BËRTHAMORE

**KAPITULLI I
DISPOZITAT E PËRGJITHSHME**

**Neni 1
Qëllimi**

1. Qëllimi i këtij Ligji është të mbrojë shëndetin e individëve që i nënshtrohen ekspozimit profesional, mjekësor, publik dhe mjedisin nga efektet e dëmshme të rrezatimit jonizues dhe jojonizues, të sigurojë nivel të lartë të sigurisë bërthamore dhe të përmbushë detyrimet ndërkombëtare të Republikës së Kosovës në këtë fushë.

2. Ky Ligj është në përputhshmëri me direktivat e BE-së, me theks të veçantë: Direktivën për Standardet Bazë të Sigurisë (Direktiva 2013/59/EURATOM), Direktivën për Mbetjet Radioaktive dhe Menaxhimin e Lëndës Djegëse të Shpenzuar (Direktiva 2011/70/EURATOM), Direktivën për Ujin për Konsum Njerëzor (Direktiva 2013/51/EURATOM), Direktivën për Transportin e Mbetjeve Radioaktive dhe Lëndës Djegëse të Shpenzuar (Direktiva 2006/117/EURATOM) dhe Direktivën për Sigurinë Bërthamore të Instalimeve Bërthamore me ndryshimet (Direktiva 2014/87/EURATOM).

**Neni 2
Fushëveprimi**

1. Ky ligj zbatohet për të gjitha aktivitetet dhe praktikat që përfshijnë përdorimin paqësor të energjisë bërthamore dhe rrezatimit jonizues të kryer në territorin ose nën juridiksionin ose kontrollin e Republikës së Kosovës.

2. Ky Ligj zbatohet për çdo situatë ekspozimi të planifikuar, ekzistuese ose emergjente që përfshin një rrezik nga ekspozimi ndaj rrezatimit të cilat nuk mund të mos merren parasysh nga pikëpamja e mbrojtjes nga rrezatimi ose në lidhje me mjedisin, në funksion të mbrojtjes afatgjate të shëndetit të njeriut.

3. Ky Ligj përcakton statusin, detyrat dhe përgjegjësitë e Agjencisë së Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe për Siguri Bërthamore, përgjegjësinë për të komunikuar me shtetet tjera dhe organizatat ndërkombëtare relevante dhe përgjegjësitë për të arritur objektivat e përcaktuara në këtë Ligj.

**Neni 3
Përgjashtimet nga fushëveprimi**

1. Ky Ligj nuk aplikohet për:

1.1. ekspozimin ndaj nivelit natyror të rrezatimit të tillë si radionukleidet që ndodhen në trupin e njeriut dhe rrezatimin kozmik që ndodhet në nivelin e tokës;

1.2. ekspozimin e pjesëtarëve të publikut ose punonjësve, përveçse ekuipazhit ajror gjatë fluturimit;

1.3. ekspozimin mbi tokë ndaj radionukleideve të pranishme në korën e tokës së pashfrytëzuar;

1.4. aktivitetet ose praktikatat të cilat përfshijnë ekspozimet e përjashtuara nga kontrolli rregullator.

Neni 4 Përkufizimet

1. Shprehjet e përdorura në këtë Ligj kanë këto kuptime:

1.1. **Agjencia** – “Agjencia e Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe për Siguri Bërthamore”;

1.2. **Aktivitet(A)** - nënkupton aktivitetin e një sasive të një radionukleidi në një gjendje të caktuar të energjisë në një kohë të caktuar. Njësia e aktivitetit është bekerel (Bq);

1.3. **Aktivizim** - nënkupton procesin nëpërmjet të cilit një bërthamë e qëndrueshme transformohet në radionukleid duke rrezatuar me grimca ose fotone me energji të lartë materialin në të cilin ndodhet;

1.4. **Aksident** □ nënkupton çdo ngjarje të paqëllimshme, pasojat ose pasojat e mundshme të së cilës janë të rëndësishme nga pikëpamja e mbrojtjes nga rrezatimi dhe sigurisë bërthamore;

1.5. **ALARA** - nënkupton nivelin më të ulët të qëndrueshëm i cili arrihet në mënyrë të arsyeshme;

1.6. **ANEA** – “Agjencia Ndërkombëtare e Energjisë Atomike”;

1.7. **Autorizim** – nënkupton regjistrimin ose licencimin e një praktike;

1.8. **Burim jetim** - nënkupton burimin radioaktiv i cili nuk është as i përjashtuar as nën kontrollin rregullator, sepse kurrë nuk ka qenë nën kontrollin rregullator ose për shkak se është braktisur, humbur, keq vendosur, vjedhur ose transferuar pa autorizimin e duhur;

1.9. **Burim radioaktiv** – nënkupton një burim rrezatimi i cili përmban material radioaktiv me qëllim të përdorimit të radioaktivitetit të tij;

1.10. **Burim i mbyllur** – nënkupton një burim radioaktiv në të cilin materiali radioaktiv është i mbyllur përgjithmonë në një kapsulë ose i përfshirë në një formë solide me qëllim të parandalimit të çfarëdo shpërndarjeje të substancave radioaktive në kushte

normale të përdorimit;

1.11. **Burim i mbyllur me aktivitet të lartë (HASS)** - nënkupton një burim të mbyllur për të cilin aktiviteti i radionukleideve të përfshira është i barabartë ose tejkalon vlerën e aktivitetit përkatës të përcaktuar në rregulloren përkatëse;

1.12. **Burim i papërdorshëm**- nënkupton një burim të mbyllur i cili nuk përdoret më ose nuk synohet të përdoret për praktikën për të cilën është dhënë autorizimi, por vazhdon të kërkojë menaxhim të sigurt;

1.13. **Burim i rrezatimit** – nënkupton një objekt, pajisje ose substancë radioaktive e cila mund të shkaktojë ekspozim përmes emetimit të rrezatimit ose përmes shkarkimit të materialit radioaktiv;

1.14. **Deponim** - nënkupton mbajtjen e materialit radioaktiv, duke përfshirë lëndë djegëse bërthamore të shpenzuar, një burimi radioaktiv ose mbetje radioaktive, në një objekt pa qëllim të rikthimit;

1.15. **Dëm shëndetësor** - nënkupton zvogëlim në gjatësinë dhe cilësinë e jetës që ndodh në një popullsi pas ekspozimit, duke përfshirë ato që rrjedhin nga reaksionet e indeve, kanceri dhe çrregullimi i rëndë gjenetik;

1.16. **Dozë e absorbuar (D)** - nënkupton energjinë e absorbuar për njësi të masës;

1.17. **Dozë ekuivalente** - nënkupton dozën e absorbuar në ind apo organ, e peshuar për llojin dhe cilësinë e rrezatimit;

1.18. **Ekspert i fizikës mjekësore** - nënkupton një individ i cili ka njohuri, trajnim dhe përvojë për të vepruar ose dhënë këshilla mbi çështjet që lidhen me fizikën e rrezatimit të zbatuar në ekspozimin mjekësor, kompetenca e të cilit në këtë drejtim është njohur nga Agjencia;

1.19. **Ekspert i mbrojtjes nga rrezatimi** - nënkupton një individ i cili ka njohuri, trajnim dhe përvojë të nevojshme për të dhënë këshilla të mbrojtjes nga rrezatimi për të siguruar mbrojtjen efektive të individëve, kompetenca e të cilit në këtë aspekt njihet nga Agjencia;

1.20. **Ekspozim** - nënkupton aktin e ekspozimit ose gjendjes së të qenit i/e ekspozuar ndaj rrezatimit jonizues të emetuar jashtë trupit (ekspozim i jashtëm) ose brenda trupit (ekspozim i brendshëm);

1.21. **Ekspozim aksidental** - nënkupton ekspozimin e individëve, më përjashtim të punonjësve të emergjencës, si rezultat i një aksidenti;

1.22. **Ekspozim emergjent në punë** - nënkupton ekspozimin ndaj rrezatimit në një situatë emergjente të ekspozimit nga një punonjës emergjence;

1.23. **Ekspozim mjekësor** - nënkupton ekspozimin e shkaktuar te pacientët ose individët asimptomatikë si pjesë e vetë diagnostikimit ose trajtimit të tyre mjekësor ose dentar, dhe në të mirën e shëndetit të tyre, si dhe ekspozimi i shkaktuar te kujdestarët

dhe ndihmuesit si dhe nga vullnetarët në hulumtimet mjekësore ose biomjekësore;

1.24. **Ekspozim normal** - nënkupton ekspozimin që pritet të ndodhë në kushte normale të operimit në një objekt ose aktivitet (përfshirë mirëmbajtjen, inspektimin, dekomisionimin) duke përfshirë incidente të vogla që mund të mbahen nën kontroll, pra gjatë operimit normal dhe ngjarjeve të parashikuara operative;

1.25. **Ekspozim profesional** - nënkupton ekspozimin e punonjësve, praktikantëve dhe studentëve, të shkaktuar gjatë kryerjes së punës së tyre;

1.26. **Ekspozim publik** - nënkupton ekspozimin e individëve, duke përjashtuar çdo ekspozim profesional apo mjekësor;

1.27. **Ekspozim i mundshëm** - nënkupton ekspozimin që nuk pritet por mund të rezultojë nga një ngjarje apo sekuençë e ngjarjeve me natyrë gjase, duke përfshirë prishjen e pajisjeve ose gabimet gjatë punës;

1.28. **Ekspozimi në situatë ekzistuese** - nënkupton një situatë të ekspozimit e cila ekziston në kohën kur duhet të merret një vendim për kontrollin e saj dhe e cila nuk kërkon ose tashmë nuk kërkon që të merren masa urgjente;

1.29. **Ekspozim në situatë emergjente** – nënkupton një situatë ekspozimi për shkak të një emergjence;

1.30. **Emergjencë** – nënkupton një situatë ose ngjarje jo-rutinore e cila përfshin një burim të rrezatimit që dikton marrjen e masave të menjëhershme për të lehtësuar pasoja të rënda negative për shëndetin dhe sigurinë njerëzore, cilësinë e jetës, pronës ose mjedisit, ose një rrezik që mund të shkaktojë pasoja të tilla serioze;

1.31. **Objekt** – nënkupton një instalim bërthamor, instalim të rrezatimit, objekt minierash dhe përpunim të materialeve siç janë minierat e uraniumit, objekt menaxhimi të mbetjeve radioaktive, dhe çdo vend tjetër ku materialet radioaktive prodhohen, përpunohen, përdoren, trajtohen, magazinohen apo deponohen, në atë masë për të cilën kërkohet mbrojtje dhe siguri;

1.32. **Instalim bërthamor** - nënkupton: (a) central bërthamor, impiant për pasurim, impiant për prodhim të lëndës djegëse bërthamore, impiant për ripërpunim, impiant reaktori hulumtues, impiant për magazinimin e lëndës djegëse të shpenzuar; dhe (b) impiant për magazinimin e mbetjeve radioaktive i cili gjendet në të njëjtin vend dhe lidhet direkt me impiantet bërthamore të listuara në pikën (a);

1.33. **Incident** - nënkupton çdo ngjarje të paqëllimshme, pasojat ose pasojat e mundshme të së cilës nuk mund të neglizhohen nga pikëpamja e mbrojtjes nga rrezatimi dhe sigurisë bërthamore;

1.34. **Inspektim** - nënkupton një hetim nga, ose në emër të Agjencisë për të verifikuar përputhshmërinë me kërkesat ligjore ndërkombëtare;

1.35. **Kontaminim** - nënkupton praninë e paqëllimshme ose të padëshirueshme të substancave radioaktive në sipërfaqe ose brenda trupave të ngurtë, lëngjeve ose gazeve, ose në trupin e njeriut;

1.36. **Kontroll rregullator** - nënkupton çdo formë të kontrollit ose rregullimit, të aplikuar në aktivitetet njerëzore për zbatimin e këtij Ligji;

1.37. **Kufi i dozës** - nënkupton vlerën e dozës efektive (aty ku aplikohet, dozë efektive e përkushtuar), ose dozën ekuivalente në një periudhë të caktuar e cila nuk tejkalohet për një individ;

1.38. **Kufizim i dozës** - nënkupton kufizimin i cili paraqet nivelin më të lartë të mundshëm për doza individuale, që përdoret për të përcaktuar një varg mundësish të cilat konsiderohen në procesin e optimizimit për një burim të caktuar të rrezatimit në një situatë të planifikuar të ekspozimit;

1.39. **Kujdestarë dhe ndihmës** - nënkupton individë të cilët me vetëdije dhe vullnet i ekspozohen rrezatimit jonizues duke ndihmuar, përveç brenda profesionit të tyre, në mbështetjen dhe komoditetin e individëve që i nënshtrohen ose i janë nënshtuar ekspozimit mjekësor;

1.40. **Lëndë djegëse e shpenzuar** - nënkupton karburantin bërthamor që është rrezatuar dhe që hiqet përgjithmonë nga një bërthamë reaktori; karburanti i shpenzuar mund të konsiderohet si një burim i përdorshëm që mund të ri-përpunohet ose do të destinohet për asgjësim nëse konsiderohet si mbetje radioaktive;

1.41. **Licensë** - nënkupton lejen e dhënë përmes një dokumenti nga Agjencia për të ushtruar një praktikë në përputhshmëri me kushtet specifike të theksuara në atë dokument;

1.42. **Magazinimi** - nënkupton mbajtjen e materialit radioaktiv, duke përfshirë lëndën djegëse bërthamore të shpenzuar, burimin radioaktiv ose mbetjen radioaktive, në një objekt me qëllim të rikthimit;

1.43. **Masa mbrojtëse** – nënkupton masa, të ndryshme nga masat shëruese, që kanë për qëllim të shmangin ose të zvogëlojnë dozat që ndryshe mund të pranohen në një situatë emergjente të ekspozimit ose në një situatë ekzistuese të ekspozimit;

1.44. **Material bërthamor** – nënkupton plutoniumin-239, uraniumin-233, ose uraniumin e pasuruar në izotopet uranium-233 ose uranium-235, ose çdo material tjetër për të cilin Agjencia vendos që duhet të klasifikohet si material bërthamor.

1.45. **Material ndërtimi** - nënkupton çdo produkt ndërtimor për përfshirje të përhershme në një ndërtesë apo pjesë të saj, performanca e të cilit ka ndikim në performancën e ndërtesës sa i përket ekspozimit të banorëve të saj ndaj rrezatimit jonizues;

1.46. **Material radioaktiv** – nënkupton një material i cili përmban substanca radioaktive;

1.47. **Mbetje radioaktive** – nënkupton një material radioaktiv në formë të gaztë, të lëngët ose të ngurtë, përdorimi i mëtejshëm i të cilit nuk parashihet apo konsiderohet nga Agjencia ose nga një person fizik ose juridik, i cili rregullohet si mbetje radioaktive në këtë Ligj;

1.48. **Mbyllje** - nënkupton përfundimin e të gjitha veprimtarive në një kohë pas vendosjes së lëndës djegëse të shpenzuar ose mbetjeve radioaktive në objekt të depozitimit,

përfshirë punët përfundimtare inxhinierike ose punë të tjera të nevojshme për të sjellë objektin në një gjendje që do të jetë i sigurt në afat të gjatë;

1.49. **Menaxhimi mbetjeve radioaktive** - nënkupton të gjitha aktivitetet që kanë të bëjnë me përpunimin, para-trajtimin, trajtimin, kondicionimin, ruajtjen ose asgjësimin e mbetjeve radioaktive, duke përfshirë transportin jashtë vendit;

1.50. **Mjek i përgjithshëm** – nënkupton një mjek, dentist apo profesionist tjetër shëndetësor të emëruar që të mbajë përgjegjësi klinike për një ekspozim individual mjekësor në përputhje me kushtet kombëtare;

1.51. **Ndërmarrje** – nënkupton një person fizik apo juridik që ka përgjegjësi ligjore sipas legjisllacionit në fuqi për ushtrimin e një praktike, ka përgjegjësi ligjore për një burim të rrezatimit, ose operon me instalimet bërthamore, përfshirë rastet kur pronari apo mbajtësi i burimit të rrezatimit nuk kryen aktivitete njerëzore të ndërlidhura;

1.52. **Nivel përjashtimi** - nënkupton një vlerë të shprehur në terme të përqendrimit të aktivitetit ose të aktivitetit total në ose nën të cilën një burim rrezatimi nuk i nënshtrohet njoftimit ose autorizimit;

1.53. **Nivel reference** - nënkupton nivelin e dozës efektive ose të dozës ekuivalente apo të përqendrimit të aktivitetit në situatë emergjente të ekspozimit ose në situatë ekzistuese të ekspozimit, mbi të cilin nivel konsiderohet i papërshtatshëm lejimi i ekspozimit që ndodh si rezultat i kësaj situatë ekspozimi, edhe pse nuk është një kufi që nuk duhet të tejkalohet;

1.54. **Nivelet e çlirimit** - nënkupton vlerat e shprehura në terme të përqendrimit të aktivitetit, në ose nën të cilat materialet që rrjedhin nga çdo praktikë e cila i nënshtrohet njoftimit ose autorizimit mund të lirohen nga dispozitat e këtij ligji;

1.55. **Njoftim** - nënkupton dorëzimin e informacionit te Agjencia në mënyrë që të njoftojë për qëllimin e kryerjes së aktiviteteve brenda fushëveprimit të këtij Ligji;

1.56. **Objekt i depozitimit** - nënkupton çdo objekt ose instalim qëllimi kryesor i të cilit është depozitimi i mbetjeve radioaktive;

1.57. **Objekt për menaxhimin e mbetjeve radioaktive** - nënkupton çdo impiant ose instalim qëllimi kryesor i të cilit është menaxhimi i mbetjeve radioaktive;

1.58. **Pjesëtarë të publikut** - nënkupton individë të cilët mund të jenë subjekt i ekspozimit publik;

1.59. **Plan i reagimit ndaj emergjencave** - nënkupton masat e planifikimit për reagim adekuat në rast të një situatë emergjente të ekspozimit në bazë të ngjarjeve të supozuara dhe skenarëve të ndërlidhur;

1.60. **Praktikant** - nënkupton personin i cili është duke marrë trajnime apo udhëzime brenda një ndërmarrjeje me qëllim të ushtrimit të një aftësie të veçantë;

1.61. **Praktikë** - nënkupton aktivitetin njerëzor që mund të rrisë ekspozimin e individëve ndaj rrezatimit nga një burim i rrezatimit dhe që menaxhohet si një situatë ekspozimi e planifikuar;

1.62. **Produkt konsumi** - nënkupton një pajisje ose artikull të prodhuar në të cilin një ose më shumë radionukleide janë futur me paramendim ose janë prodhuar nga një aktivitet i cili liron rrezatim jonizues dhe mund të shitet ose të vihet në dispozicion për publikun pa mbikëqyrje të veçantë ose kontroll rregullator pas shitjes;

1.63. **Punonjës emergjence** - nënkupton çdo person i cili ka një rol të caktuar në raste emergjente dhe që mund të jetë i ekspozuar ndaj rrezatimit gjatë kryerjes së veprimeve për të reaguar ndaj emergjencës;

1.64. **Punonjës i ekspozuar** – nënkupton një person, i vetëpunësuar ose që punon për një punëdhënës, i cili i nënshtrohet ekspozimit në punë të kryera brenda një praktike të rregulluar me këtë Ligj dhe i cili mund të pranojë doza që tejkalojnë një ose kufijtë e tjerë të dozës për ekspozimin publik;

1.65. **Punonjës i jashtëm** - nënkupton çdo punonjës të ekspozuar, i cili nuk është i punësuar nga ndërmarrja përgjegjëse për zonat e mbikëqyrura dhe të kontrolluara, por kryen veprimtari në këto fusha, duke përfshirë praktikantët dhe studentët;

1.66. **Radiologji intervenuese**- përdorimi i teknikave të imazherisë me rreze X për të lehtësuar hyrjen dhe udhëzimin e pajisjeve brenda trupit për qëllime diagnostike ose të trajtimit;

1.67. **Radoni** - radionukleidi Rn-222 dhe sipas nevojës produktet e tij të zbërthimit;

1.68. **Raporti i analizës së sigurisë** - Një grumbull argumentesh dhe dëshmish të cilat vërtetojnë sigurinë e objektit ose aktivitetit;

1.69. **Rrezatim jonizues** - nënkupton energjinë e transferuar në formë të grimcave ose të valëve elektromagnetike të një gjatësie valore prej 100 nanometrash ose më pak, e aftë për të prodhuar jone në mënyrë direkte ose indirekte;

1.70. **Rrezatim jo-jonizues** – nënkupton entitetin fizik që bart ose ruan energjinë në hapësirë dhe që ushtron forcë mbi ngarkesat elektrike. FEM-ja përfshin fushat magnetike, elektrike ose statike, me frekuenca në intervalin 0-300 GHz;

1.71. **Regjistrim** - nënkupton një autorizim nga Agjencia, me një procedurë të thjeshtuar, për të ushtruar një praktikë në përputhje me kushtet e përcaktuara në legjisllacionin në fuqi ose të përcaktuar nga Agjencia për këtë lloj ose kategori të praktikës;

1.72. **Siguri bërthamore** - arritja e kushteve të duhura të operimit, parandalimit të aksidentit dhe zbutjes së pasojave të aksidentit, të cilat rezultojnë në mbrojtjen e punonjësve dhe publikut nga rreziqet që shkaktohen nga rrezatimi jonizues nga instalimi bërthamor;

1.73. **Siguria** - nënkupton arritjen e kushteve të duhura të operimit brenda objektit dhe ushtrimin e duhur të praktikës, parandalimin e aksidentit dhe zvogëlimin e pasojave të aksidentit, të cilat rezultojnë në mbrojtjen e njerëzve dhe mjedisit nga rreziqet e rrezatimit që vijnë nga këto aktivitete ose praktika;

1.74. **Sigurimi** - nënkupton parandalimin, detektimin dhe reagimin ndaj vjedhjes, manipulimit, qasjes së pa-autorizuar, transferit joligjor ose akteve të tjera të dëmshme

që përfshijnë materiale bërthamore ose radioaktive, ose pajisjet që lidhen me to;

1.75. **Sistem i menaxhimit të emergjencës** - nënkupton një kornizë ligjore ose administrative që përcakton përgjegjësitë për gatishmëri dhe reagim në raste emergjente, dhe masat për vendimmarrje në rast të ekspozimit në situatë emergjente;

1.76. **Situatë ekspozimi e planifikuar** – nënkupton një situatë ekspozimi e cila lind nga puna e planifikuar e një burimi të rrezatimit ose nga një aktivitet njerëzor i cili ndryshon drejtimin e ekspozimit, në mënyrë që të shkaktojë ekspozim ose ekspozim të mundshëm të njerëzve ose të mjedisit. Situatat e ekspozimit të planifikuara mund të përfshijnë ekspozimet normale dhe ekspozimet e mundshme;

1.77. **Substancë radioaktive** - nënkupton çdo substancë e cila përmban një ose më shumë radionukleide, aktiviteti ose koncentrimi i së cilës nuk mund të mospërfillet nga pikëpamja e mbrojtjes nga rrezatimi;

1.78. **Shërbim dozimetrik** - nënkupton një organizatë kompetente për të bërë kalibrimin, leximin dhe interpretimin e pajisjeve të monitorimit individual, ose për të bërë matjet e radioaktivitetit në trupin e njeriut ose në mostrat biologjike, ose për të bërë vlerësimin e dozave, kompetenca e së cilës njihet nga Agjencia;

1.79. **Shërbim teknik** - nënkupton një organizatë e cila ka burime teknike dhe njerëzore, njohuri, trajnim dhe përvojë për të vepruar ose për të dhënë këshilla të mbrojtjes nga rrezatimi sipas këtij Ligji dhe kompetenca e së cilës në këtë aspekt njihet nga Agjencia;

1.80. **Shërbimi shëndetësor i punës** - nënkupton organin kompetent për të kryer mbikëqyrje mjekësore të punonjësve të ekspozuar, kapaciteti i të cilit për të punuar në këtë drejtim është i njohur nga Agjencia;

1.81. **Ujë për qëllim të konsumit njerëzor** - (a) të gjitha ujërat, në gjendje natyrale ose pas trajtimit, të planifikuara për pirje, gatim, përgatitje të ushqimit, apo për qëllime tjera të brendshme, pavarësisht nga origjina apo nëse është bërë furnizimi nga një rrjet i shpërndarjes, një cisternë, ose në shishe apo enë; (b) të gjitha ujërat që përdoren në çfarëdo ndërmarrje prodhuese të ushqimit, për prodhimin, përpunimin, ruajtjen, apo tregtimin e prodhimeve ose substancave të planifikuara për konsum njerëzor;

1.82. **Vlerë parametrike** - vlera e substancave radioaktive në ujërat e planifikuara për konsum njerëzor mbi të cilën Shtetet Anëtare vlerësojnë nëse prania e substancave radioaktive në ujërat e planifikuara për konsum njerëzor përbën ndonjë rrezik ndaj shëndetit njerëzor që kërkon veprim, dhe kur është e nevojshme ndërmarrin veprime korrigjuese për të përmirësuar cilësinë e ujit deri në një nivel që është në përputhje me kërkesat për mbrojtjen e shëndetit njerëzor nga pikëvështrimi i mbrojtjes nga rrezatimi;

1.83. **Zonë e kontrolluar** – nënkupton një zonë e cila u nënshtrohet rregullave të veçanta me qëllim të mbrojtjes ndaj rrezatimit jonizues ose parandalimit të përhapjes së kontaminimit radioaktiv dhe për të cilën qasja është e kontrolluar;

1.84. **Zyrtar i mbrojtjes nga rrezatimi** - nënkupton një individ i cili është teknikisht kompetent në çështjet e mbrojtjes nga rrezatimi të cilat kanë të bëjnë me një lloj të caktuar të praktikës për të mbikëqyrur apo për të kryer zbatimin e masave të mbrojtjes nga rrezatimi;

1.85. **Zonë e mbikëqyrur** – nënkupton një zonë e cila i nënshtrohet mbikëqyrjes me qëllim të mbrojtjes nga rrezatimi jonizues.

Neni 5

Parimet e këtij Ligji

1. **Parimi i Justifikimit** - Vendimet me të cilat paraqitet një praktikë do të justifikohen në kuptimin se këto vendime do të merren me qëllim që të sigurohet se përfitimi individual apo shoqëror që rezulton nga praktika është më i madh se dëmi shëndetësor që mund të shkaktohet nga kjo praktikë. Vendimet që paraqesin ose ndryshojnë një shteg të ekspozimit për situata ekspozimi ekzistuese dhe emergjente do të justifikohen në kuptimin që ato duhet të sjellin më shumë dobi sesa dëm.

2. **Parimi i Optimizimit** - Praktikrat dhe masat ndërhyrëse optimizohen për të mbajtur ekspozimin në nivelin më të vogël të arritshëm me implementimin e masave të arsyeshme, duke marrë parasysh faktorët ekonomikë, **teknik** dhe shoqërorë.

3. **Parimi i Kufizimit të Dozës** - Aktivitetet dhe praktikrat kryhen në mënyrë që të sigurojnë se doza totale të cilën mund ta pranojë një person nuk e kalon kufirin e caktuar me dispozita ligjore, në mënyrë që asnjë person të mos i nënshtrohet rrezikut të papranueshëm të shkaktuar nga ekspozimi ndaj rrezatimit. Kufijtë e dozave nuk zbatohen për ekspozimet mjekësore.

4. **Parimi i Përdorimit Paqësor** - Materialet bërthamore, burimet e rrezatimit dhe teknologjitë bërthamore zbatohen në përputhje me marrëveshjet ndërkombëtare për mospërhapjen e armëve bërthamore, për të parandaluar posedimin e pa-autorizuar dhe përdorimin e materialit bërthamor ose burimit të rrezatimit për qëllime të dëmshme.

5. **Parimi i Përgjegjësisë Kryesore** - Ndërmarrja mban përgjegjësinë kryesore për ushtrimin e praktikës në mënyrë të sigurt dhe siguron që praktika kryhet në përputhje me këtë Ligj dhe me të gjitha kërkesat dhe kushtet rregullatore të zbatueshme të cilat janë të cekura në autorizimin e lëshuar për atë aktivitet ose praktikë.

6. **Parimi Përdoruesi-Paguan** - Ndërmarrja mbulon të gjitha shpenzimet të cilat kanë të bëjnë me ushtrimin e praktikës, përfshirë menaxhimin e mbetjeve dhe shpenzimet e ndërhyrjes dhe masat zbutëse të shkaktuara nga një situatë emergjente ose nga pasojat e një emergjence.

7. **Parimi i Përgjegjësisë Plotësuese** – Në qoftë se ndërmarrja në paragrafin 6. të këtij neni është e panjohur, Qeveria e Republikës së Kosovës mbulon shpenzimet.

8. **Parimi i Qasjes të Shkallëzuar** - Kur merret parasysh siguria bërthamore dhe mbrojtja nga rrezatimi, çështjet konsiderohen në bazë të rëndësisë së tyre për sigurinë, ashtu që problemet e mëdha marrin më shumë vëmendje dhe i nënshtrohen kontrollit më strikt se sa problemet e vogla.

9. **Kultura e Sigurisë** - Të gjitha ndërmarrjet të cilat ushtrojnë praktika duhet t'i japin përparësinë e duhur kulturës së sigurisë, krijimit dhe mirëmbajtjes së saj për të siguruar zbatimin e saj efektiv në të gjithë organizatën.

KAPITULLI II

AGJENCIA E KOSOVËS PËR MBROJTJE NGA RREZATIMI DHE PËR SIGURI BËRTHAMORE

Neni 6

Agjencia e Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe për Siguri Bërthamore

1. Agjencia e Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe për Siguri Bërthamore është Agjenci Ekzekutive (në tekstin e mëtejme Agjencia) e cila vepron në kuadër të Zyrës së Kryeministrit.
2. Agjencia është e ndarë për nga funksionimi prej çfarëdo trupi ose organizate tjetër e cila merret me promovimin ose përdorimin e praktikave të rrezatimit ose përdorimit të energjisë bërthamore sipas këtij Ligji.
3. Agjencia për të siguruar pavarësi efektive ndaj ndikimeve të paligjshme në funksionimin e saj si rregullator i janë dhënë kompetenca ligjore, si dhe burime njerëzore dhe financiare, të nevojshme për të përmbushur detyrimet e saj.

Neni 7

Detyrat dhe përgjegjësitë e Agjencisë

1. Për të arritur synimet dhe qëllimet e caktuara në këtë Ligj Agjencia kryen detyrat në vijim:
 - 1.1. mbështetë Qeverinë e Republikës së Kosovës në zhvillimin e politikave kombëtare dhe masave rregullatore në fushën e sigurisë bërthamore dhe radiologjike;
 - 1.2. nxjerr udhëzues dhe formularë të cilët u shërbejnë ndërmarrjeve për të përmbushur kushtet ligjore;
 - 1.3. lëshon, ndryshon, pezullon dhe anulon autorizime;
 - 1.4. kryen inspektive;
 - 1.5. krijon dhe mirëmban regjistrin kombëtar të përditësuar të burimeve të rrezatimit;
 - 1.6. përcakton kriteret e përgjithshme për regjistrimin dhe raportimin e burimeve radioaktive;
 - 1.7. krijon dhe mirëmban regjistrin kombëtar të praktikave të rrezatimit;
 - 1.8. krijon dhe mirëmban regjistrin kombëtar të dozave të ekspozimit të punonjësve;
 - 1.9. bashkëpunon me organizata të tjera qeveritare dhe ndërkombëtare për çështje që kanë të bëjnë me:
 - 1.9.1. kontroll të eksportit të mallrave për përdorim të dyfishtë;
 - 1.9.2. përgatitjen e vlerësimit të kërcënimit për mbrojtjen e materialeve radioaktive dhe bërthamore;

1.9.3. hartimin, mirëmbajtjen dhe udhëheqjen e planit kombëtar për reagim ndaj emergjencave radiologjike;

1.9.4. detyrimet e Republikës së Kosovës ndaj traktateve ndërkombëtare në fushën e përdorimit paqësor të energjisë bërthamore.

1.10. bashkëpunon, raporton dhe këmben të dhëna me autoritetet relevante të shteteve të tjera dhe organizatave ndërkombëtare në çështje që kanë të bëjnë me sigurinë bërthamore dhe radiologjike, veçanërisht në rast të emergjencave radiologjike dhe bërthamore;

1.11. organizon hulumtim dhe zhvillim në çështje që kanë të bëjnë me fushëveprimin e këtij Ligji;

1.12. ndan me publikun të dhëna mbi aspektin shëndetësor dhe mjedisor të aktiviteteve dhe praktikave rregullatore, duke përfshirë incidente, aksidente dhe ngjarje të jashtëzakonshme;

1.13. çdo dhjetë (10) vjet, ose në rast të aksidentit, kryen një vet-vlerësim dhe vlerësim të legjislacionit në fuqi sipas këtij Ligji, të programeve shtetërore dhe zbatimit të tyre dhe kërkon rishikimin profesional ndërkombëtar të legjislacionit në fuqi;

1.14. siguron që legjislacioni në fuqi në fushën e rrezatimit dhe sigurisë bërthamore, mirëmbahet dhe përmirësohet kur është e nevojshme duke marrë parasysh përvojën e operimit, njohuritë e fituara nga praktikat e kryera, analizat e sigurisë për operimin e instalimeve bërthamore, zhvillimeve të teknologjisë dhe rezultatet e hulumtimeve lidhur me sigurinë, kur ato janë në dispozicion dhe janë relevante;

1.15. kryen monitorimin e radioaktivitetit në mjedis, nëpërmjet krijimit të një laboratorit nga Agjencia.

Neni 8

Organizimi i Agjencisë

1. Agjencia udhëhiqet nga drejtori i përgjithshëm i cili është përgjegjës për administrimin, funksionimin dhe menaxhimin e Agjencisë.
2. Emërimi, shkarkimi, funksionet dhe përgjegjësitë e Drejtorit të Përgjithshëm rregullohen me dispozitat përkatëse në fuqi në Republikën e Kosovës.
3. Organizimi, strukturimi dhe funksionimi i Agjencisë rregullohen me akt nënligjor të cilin e propozon Agjencia dhe e miraton Qeveria.

Neni 9

Transparenca

1. Agjencia siguron që të dhënat në lidhje me justifikimin e klasave apo llojeve të praktikave, rregulloret e burimeve të rrezatimit dhe mbrojtjes nga rrezatimi janë vënë në dispozicion të ndërmarrjeve, punonjësve, pjesëtarëve të publikut si dhe pacientëve dhe individëve të tjerë që i nënshtrohen ekspozimit mjekësor.

2. Agjencia siguron që të gjitha të dhënat e nevojshme për sigurinë e objekteve dhe rregulloret relevante të jenë të gatshme për punonjësit dhe publikun me theks të veçantë për autoritetet vendore, popullatën dhe akterët në afërsi të një instalimi bërthamor.

3. Detyrimet e përcaktuara në paragrafët 1. dhe 2. të këtij neni nënkuptojnë sigurimin e të dhënave nga Agjencia dhe ndërmarrjet në kuadër të kompetencave të tyre. Të dhënat duhet të jenë në dispozicion në përputhje me legjislacionin në fuqi, pa rrezikuar interesat tjera të sigurisë.

KAPITULLI III MBROJTJA NGA RREZATIMI JONIZUES

Neni 10 Kushtet dhe kufizimet rregullatorë

1. Ndërmarrjet duhet t'i kryejnë praktikat në përputhje me:

- 1.1. kufijtë e dozave për publikun dhe punonjësit e ekspozuar në të gjitha situatat e ekspozimit;
- 1.2. kufizimin e dozave ose vlerësimin e dozave për ekspozim mjekësor;
- 1.3. nivelet e referencës të ekspozimit në situata emergjente ose ekzistuese;
- 1.4. nivelet e përgjithshme të përjashtimit dhe çlirimit për materialet radioaktive;
- 1.5. definimin dhe kërkesat për burime të mbyllura me aktivitet të lartë;
- 1.6. kategorizimin e mbetjeve radioaktive;
- 1.7. vlerat parametrike të zbatuara në monitorimin e substancave radioaktive në ujë të destinuar për konsum njerëzor;
- 1.8. nivelet e referencës të rrezatimit gama nga materialet e ndërtimit dhe radonit në hapësirë të brendshme.

2. Në rrethana të jashtëzakonshme të vlerësuara sipas rastit kur kërkohet një veprim i veçantë, duke përjashtuar emergjencat, Agjencia mund të autorizojë ekspozime individuale në vendin e punës që kalojnë limitet e përshkruara të dozës për punonjësit e identifikuar.

Neni 11 Njohja e shërbimeve dhe ekspertëve

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për edukimin, trajnimin dhe njohjen e shërbimeve dhe ekspertëve.
2. Shërbimet dhe ekspertët e mëposhtëm janë subjekt i njohjes nga Agjencia:

- 2.1. shërbimet teknike;
- 2.2. shërbimet e mjekësisë së punës;
- 2.3. shërbimet e dozimetrisë;
- 2.4. eksperti/ja për mbrojtje nga rrezatimi;
- 2.5. eksperti/ja i/e fizikës mjekësore.

Neni 12

Matjet

Matjet siç janë vlerësimi i shkallës së dozës, caktimi i përqendrimit të radionukleideve në mostra, vlerësimi i dozës, radoni në hapësirë të brendshme, ose identifikimi i radionukleideve duhet të kryhen nga organizatat e akredituara.

Neni 13

Burimet e rrezatimit

1. Kontrolli i burimeve të rrezatimit bëhet duke regjistruar të dhënat e burimeve në regjistrin kombëtar të burimeve të rrezatimit.
2. Ndërmarrja regjistron burimet e rrezatimit në Agjenci.
3. Transferi vendor i burimeve, importi dhe eksporti i burimeve është i lejuar vetëm në mes të ndërmarrjes e cila posedon autorizim përkatës për të ushtruar praktikën.
4. Ndërmarrja që mban një burim radioaktiv njofton Agjencinë menjëherë në rast të humbjes, rrjedhjes të konsiderueshme, vjedhjes, ose përdorimit të paautorizuar të burimit.
5. Qeveria, me propozim të Agjencisë përcakton masat e veçanta për siguri financiare të burimeve të mbyllura me aktivitet të lartë.
6. Ndërmarrja bartë të gjitha shpenzimet për menaxhim të burimeve të rrezatimit që i ka në pronësi.
7. Ndërmarrja lirohet nga përgjegjësia e saj për burimin e rrezatimit në rast:
 - 7.1. të transferimit të një ndërmarrje të autorizuar;
 - 7.2. të kthimit të prodhuesi;
 - 7.3. kur burimi i rrezatimit ka arritur nivelin e çlirimit të përcaktuar nga Agjencia.

Neni 14 Praktikat

1. Praktikat i nënshtrohen kontrollit rregullator me qëllim të mbrojtjes nga rrezatimi.
2. Qeveria me propozim të Agjencisë, nxjerr rregulloren për burimet dhe praktikat duke zbatuar qasjen e shkallëzuar.
3. Agjencia mund të marrë vendim të lirojë nga kërkesa për kontroll rregullator praktikat, burimet ose materialet radioaktive.
4. Kategoritë ose llojet e reja të praktikave të cilat shkaktojnë ekspozim ndaj rrezatimit jonizues justifikohen para se të zbatohen.
5. Klasat ekzistuese apo llojet e praktikave duhet të justifikohen sa herë që ka dëshmi të reja dhe të rëndësishme në lidhje me efikasitetin e tyre apo pasojat e mundshme ose informacion të ri dhe të rëndësishëm mbi teknikat dhe teknologjitë e tjera.
6. Paraprakisht do t'i njoftohen Agjencisë të gjitha praktikat e justifikuara, duke përfshirë praktikat që përfshijnë materiale radioaktive natyrore dhe që çojnë në ekspozimin e punëtorëve ose anëtarëve të publikut, të cilat nuk mund të shpërfillen nga pikëpamja e mbrojtjes nga rrezatimi.

Neni 15 Autorizimet

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për autorizim duke zbatuar qasjen e shkallëzuar.
2. Ndërmarrja merr paraprakisht autorizim nga Agjencia për praktikat e cekura në vazhdim:
 - 2.1. justifikimin e praktikës;
 - 2.2. regjistrimin e praktikës;
 - 2.3. licencimin e praktikës;
 - 2.4. lirimimin e praktikës nga kontrolli rregullator;
 - 2.5. lirimimin e materialit radioaktiv nga kontrolli rregullator;
 - 2.6. njohjen e autorizimeve të huaja;
 - 2.7. regjistrimin e burimeve të rrezatimit në regjistër;
 - 2.8. eksportin dhe importin e burimeve të rrezatimit;
 - 2.9. transportin ndërkufitar të mbetjeve radioaktive;

- 2.10. tranzitin e materialit bërthamor ose HASS përgjatë territorit të Republikës së Kosovës;
- 2.11. përcaktimin e lokacionit, projektimin, ndërtimin, komisionimin, operimin dhe dekomisionimin e objekteve për magazinimin e mbetjeve radioaktive ose objekteve bërthamore si dhe autorizimin e ndryshimeve të ndërlidhura me sigurinë.
3. Për qëllime autorizimi, ndërmarrja duhet të ofrojë informata relevante për mbrojtjen ndaj rrezatimit që është në përpjesëtim me natyrën e praktikës dhe rreziqet radiologjike të përfshira, siç përcaktohet nga Agjencia në rregulloren për autorizim.
4. Nëse është e nevojshme, autorizimet duhet të përmbajnë kufizimet dhe kushtet.
5. Agjencia merr vendim për autorizimin brenda afateve të përcaktuara në Ligjin në fuqi për procedurën e përgjithshme administrative, përveç objekteve për magazinimin e mbetjeve radioaktive dhe instalimeve bërthamore për të cilat vendimi do të lëshohet jo më vonë se një(1) vit pas pranimit të aplikimit të kompletuar.
6. Autorizimi për ushtrimin e praktikave të autorizuara skadon jo më vonë se pesë (5) vite.
7. Aplikacioni për licencim ose justifikim të praktikës përmban edhe mendimin e një eksperti të pavarur të njohur nga Agjencia.
8. Të gjitha shpenzimet e procedurave administrative i bart ndërmarrja.
9. Të gjitha praktikat e lajmëruara, regjistruara dhe licencuara regjistrohen në regjistrin kombëtar të praktikave të rrezatimit.
10. Të gjitha të hyrat e krijuara nga Agjencia derdhen në Buxhetin e Kosovës.

Neni 16

Ushtrimi i praktikës nga ndërmarrjet e huaja

1. Ndërmarrja e huaj mund të ushtrojë praktikën nëse:
 - 1.1. autorizimi i lëshuar nga shteti i prejardhjes njihet nga Agjencia;
 - 1.2. merr nga Agjencia autorizimin e duhur;
 - 1.3. punon nën përgjegjësinë e ndërmarrjes vendore e cila ka autorizimin e duhur. Në këtë rast ndërmarrja vendore e njofton Agjencinë për këtë marrëveshje.

Neni 17

Ushtrimi i praktikës

1. Ndërmarrja ushtron praktikën në përputhshmëri me dispozitat ligjore të caktuara në këtë Ligj dhe sipas kushteve të caktuara në vendimin e autorizimit.

2. Ndërmarrja njofton Agjencinë menjëherë për çdo ngjarje të rëndësishme siç është humbja e kontrollit mbi burimin, aksidenti, ose mbi ekspozimi i njerëzve dhe zbaton planin e emergjencës në vend.

Neni 18 Ndalesat

1. Veprimet në vijim janë të ndaluara:

- 1.1. ushtrimi i praktikave pa autorizimin e duhur;
- 1.2. posedimi i burimit të rrezatimit pa qenë i regjistruar në regjistrin kombëtar të burimeve;
- 1.3. braktisja e materialit radioaktiv i cili është në kontroll rregullator pa e arritur nivelin e çlirimit;
- 1.4. shitja ose ofrimi i produkteve të konsumit publik, në të cilat janë shtuar qëllimisht substanca radioaktive, nëse përdorimi i synuar i tyre nuk është i justifikuar;
- 1.5. shtimi i qëllimshëm i substancave radioaktive në prodhimin e artikujve ushqimorë, artikujve ushqimorë për kafshët dhe artikujve kozmetikë, si dhe importi dhe eksporti i këtyre produkteve;
- 1.6. shtimi i qëllimshëm i substancave radioaktive në prodhimin e lodrave dhe stolive personale, si dhe importi dhe eksporti i këtyre produkteve;
- 1.7. praktikat të cilat përfshijnë aktivizimin e materialeve të përdorura në lodra dhe stoli personale të cilat, në kohën kur ato vihen në treg ose kur ato prodhohen, rezultojnë në rritje të aktivitetit i cili nuk mund të mos përfillet nga pikëpamja e mbrojtjes nga rrezatimi, si dhe ndalohet importi ose eksporti i këtyre produkteve ose materialeve;
- 1.8. instalimi i rrufepritësve ose detektorëve të tymit të cilët përmbajnë substanca radioaktive;
- 1.9. importi, përpunimi, magazinimi ose deponimi i mbetjeve radioaktive ose lëndës djegëse bërthamore të shpenzuar e cila nuk është prodhuar në territorin e Republikës së Kosovës;
- 1.10. çdo aktivitet ose praktikë që ka të bëjë me përvetësimin ose prodhimin e eksplozivëve bërthamorë, pajisjet shpërndarëse radiologjike, ose materialet dhe teknologjitë e ndërlidhura të cilat kanë përdorim jopaqësor ose i ndihmojnë të tjerët në aktivitete të tilla.

Neni 19 Edukimi, trajnimi dhe ofrimi i të dhënave

1. Ndërmarrja duhet të ofrojë edukim, trajnim dhe informacion të duhur për mbrojtjen nga rrezatimi, veçanërisht për pajisje, për të gjithë individët detyrat e të cilëve kërkojnë kompetenca

specifike në mbrojtje nga rrezatimi, veçanërisht në:

- 1.1. punonjësit e ekspozuar;
 - 1.2. punonjësit potencialisht të ekspozuar nga burimet jetime;
 - 1.3. punonjësit emergjentë;
 - 1.4. në fushën e ekspozimit mjekësor.
2. Trajnimi dhe ofrimi i të dhënave duhet të përsëritet në intervale periodike dhe të dokumentohet.
3. Shpenzimet e edukimit, trajnimit dhe ofrimit të të dhënave i bart ndërmarrja.
4. Edukimi formal, trajnimi dhe ofrimi i të dhënave bëhet nga shërbimi teknik në përputhshmëri me modulën e përgatitur nga Agjencia në bashkëpunim me Institutin e Kosovës për Administratë Publike.

Neni 20

Ekspozimet ndaj rrezatimit

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për kufijtë e dozave dhe mbrojtjen nga rrezatimi.
2. Ndërmarrja mban përgjegjësi për vlerësimin dhe zbatimin e organizimit të mbrojtjes nga rrezatimi duke siguruar:
 - 2.1. mbrojtje në punë të punonjësve të ekspozuar dhe popullatës;
 - 2.2. mbrojtje të punonjësve shtatzëna ose që ushqejnë fëmijën me gji;
 - 2.3. mbrojtje në punë të praktikantëve dhe studentëve;
 - 2.4. konsultimet me ekspertin për mbrojtje nga rrezatimi;
 - 2.5. organizimin e vendeve të punës;
 - 2.6. klasifikimin e vendeve të punës;
 - 2.7. përcaktimin e hapësirave të kontrolluara dhe hapësirave të mbikëqyrura;
 - 2.8. mbikëqyrjen radiologjike dhe bërthamore të vendit të punës;
 - 2.9. kategorizimin e punonjësve të ekspozuar;
 - 2.10. monitorimin individual të rrezatimit të punonjësve;

- 2.11. vlerësimin e dozës së ekspozimit të punonjësve;
- 2.12. vlerësimin e dozës në rast të ekspozimit aksidental;
- 2.13. regjistrimin dhe raportimin e rezultateve;
- 2.14. qasjen në rezultatet e monitorimit individual të rrezatimit;
- 2.15. monitorimi i shkarkimeve radioaktive.

3. Ndërmarrja e njohur nga Agjencia raporton dozat e pranuar nga punonjësit e ekspozuar të shërbimi përgjegjës për regjistrin kombëtar të dozave.

Neni 21

Mbikëqyrja mjekësore e punonjësve

1. Ndërmarrja siguron mbikëqyrjen mjekësore nga shërbimi i njohur i mjekësisë së punës për:

- 1.1. punonjësit e ekspozuar;
- 1.2. sigurimin e klasifikimit mjekësor për punonjësit;
- 1.3. evidentimin e të dhënave mjekësore.

2. Ndërmarrja siguron që asnjë punonjës nuk punësohet ose klasifikohet si punonjës i kategorisë A, për çfarëdo periudhe në një pozitë të caktuar, nëse mbikëqyrja mjekësore tregon se punonjësi nuk është i aftë për detyrën në fjalë.

3. Punonjësi mund të apelojë kundër gjetjeve dhe vendimeve nga paragrafi 2. i këtij neni sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 22

Mbrojtja e punonjësve të jashtëm

Ndërmarrja, për mbrojtjen e punonjësve të jashtëm, siguron që sistemi i monitorimit individual radiologjik ofron për punonjësit e jashtëm mbrojtje të barasvlershme me atë të punonjësve të ekspozuar të cilët janë të punësuar të përhershëm nga ndërmarrja.

Neni 23

Ekspozimi mjekësor

1. Ndërmarrja duke kryer ekspozim mjekësor siguron:

- 1.1. që ekspozimi mjekësor justifikon përfitimin neto ndaj shëndetit kundrejt dëmit që ekspozimi mund të shkaktojë;
- 1.2. që të gjitha dozat për shkak të ekspozimit mjekësor për radio-diagnostikë, radiologji

intervenuese ose për qëllim të planifikimit, udhëzimit dhe verifikimit do të optimizohen dhe mbahen në nivelin më të ulët që arrihet në mënyrë të arsyeshme;

1.3. caktimin e përgjegjësive për të përfshirët në çfarëdo ekspozimi mjekësor;

1.4. hartimin, mirëmbajtjen dhe përdorimin e procedurave për kryerjen e ekspozimit mjekësor, përfshirë ofrimin e të dhënave të personeli dhe pacientët;

1.5. që të përmbushen kërkesat për trajnim dhe njohje për mjekun e përgjithshëm, ekspertin e fizikës mjekësore, dhe personat e tjerë të përfshirë në aktivitet me burime të rrezatimit;

1.6. që pajisja për ekspozim mjekësor ka performancë të duhur dhe i nënshtrohet mirëmbajtjes dhe testimit;

1.7. individët identifikohen dhe trajtohen me praktika të veçanta;

1.8. që të merren të gjitha masat e arsyeshme për të minimizuar mundësinë dhe shkallën e ekspozimit aksidental ose të paqëllimshëm të personave të ekspozuar, të cilët i nënshtrohen ekspozimit mjekësor;

1.9. që dozat të cilat rezultojnë nga ekspozimi mjekësor i popullatës vlerësohen dhe u jepen këshilla personave të prekur.

Neni 24

Plani kombëtar i reagimit ndaj emergjencave radiologjike dhe bërthamore

1. Agjencia në bashkëpunim me Agjencinë për Menaxhimin e Emergjencave, bën përgatitjen dhe zbatimin e planit kombëtar të reagimit ndaj emergjencave radiologjike dhe bërthamore i cili miratohet nga Qeveria.

2. Agjencia duhet të sigurojë që anëtarëve të publikut që mund të ndikohen në rast të një emergjence t'u jepen menjëherë informacione në lidhje me masat për mbrojtjen e shëndetit që janë të zbatueshme për ta dhe për veprimet që duhet t'i marrin në rast të një emergjence të tillë.

3. Agjencia, bazuar në procedura, shkëmben të dhëna që kanë të bëjnë me emergjenca, me shtetet fqinje, organizatat ndërkombëtare në përputhje me protokollin dhe rregullat e shkëmbimit të të dhënave.

4. Qeveria bashkëpunon, aty ku është e përshtatshme, me shtete të tjera nga një situatë emergjente e ekspozimit deri të një situatë ekzistuese e ekspozimit.

5. Agjencia shpërndan menjëherë informatat dhe bashkëpunon me shtetet fqinje dhe organizatat relevante ndërkombëtare lidhur me humbjen, vjedhjen, apo zbulimin e burimeve të mbyllura me aktivitet të lartë, burimeve të tjera radioaktive dhe materialeve radioaktive.

6. Plani i reagimit ndaj emergjencave radiologjike dhe bërthamore të cilat mund të ndodhin në territorin e Republikës së Kosovës dhe të emergjencave të cilat ndodhin jashtë territorit të saj, miratohet nga Qeveria.

Neni 25

Programi kombëtar i monitorimit radiologjik

1. Qeveria me propozim të Agjencisë, nxjerr rregulloren për emergjenca dhe monitorim.
2. Agjencia harton programin kombëtar të monitorimit radiologjik dhe të organizojë realizimin e tij.

Neni 26

Situatat e ekspozimit ekzistues

1. Agjencia harton strategjitë, planet dhe programet të cilat sigurojnë menaxhimin e duhur të situatës të ekspozimit ekzistues konform rrezikut dhe përcakton masat që duhen marrë në rast të ekspozimit ekzistues.
2. Qeveria siguron zbatimin e strategjisë dhe ngarkon përgjegjësitë për menaxhimin e situatave ekzistuese të ekspozimit.
3. Agjencia monitoron dhe raporton te Qeveria mbi zbatimin e masave përmirësuese dhe mbrojtëse.

Neni 27

Zonat e kontaminuara

1. Agjencia siguron ku është e mundshme, që strategjia e optimizuar mbrojtëse për menaxhimin e zonave të ndotura do të përfshijë:

1.1. objektivat, duke përfshirë qëllimet afatgjata që rrjedhin nga strategjia dhe nivelet përkatëse të referencës;

1.2. përcaktimin e zonave të prekura dhe identifikimin e publikut të prekur;

1.3. Shqyrtimin e nevojës për shtrirjen e masave mbrojtëse që duhet të aplikohen në zonat e prekura dhe për publikun;

1.4. shqyrtimin e nevojës për të parandaluar ose kontrolluar qasjen në zonat e prekura, ose për të vendosur kufizime për kushtet e jetesës në këto zona;

1.5. vlerësimin e ekspozimit të grupeve të ndryshme të popullsisë dhe vlerësimin e mjeteve që janë në dispozicion të individëve për kontrollin e ekspozimit të tyre.

2. Për zonat me kontaminime mbetëse afatgjata në të cilat lejohet banimi dhe zhvillohen aktivitete sociale dhe ekonomike, Qeveria me propozim të Agjencisë dhe në konsultim me palët e interesuara, siguron marrjen e masave të duhura, për kontrollin e vazhdueshëm të ekspozimit me qëllim të krijimit të kushteve të jetesës që mund të konsiderohen si normale, duke përfshirë:

2.1. përcaktimin e niveleve të përshtatshme të referencës;

2.2. krijimin e një infrastrukture për mbështetje të vazhdueshme të masave mbrojtëse vetjake në zonat e prekura, të tilla si sigurimin e informacionit, këshillimin dhe monitorimin;

2.3. përcaktimin e masave të përshtatshme të rehabilitimit;

2.4. përcaktimin e zonave të përshtatshme.

Neni 28

Burimet jetime të rrezatimit

1. Agjencia do të:

1.1. nxjerr udhëzues për marrjen e masave të cilat kanë për qëllim rritjen e ndërgjegjësimit të publikut për burimet jetime, zbulimin dhe magazinimin e tyre;

1.2. organizojë fushata për të gjetur burimet jetime;

1.3. inkurajojë ndërmarrjet për detektimin e kontaminimit radioaktiv në produktet e metalit.

2. Poseduesi i burimit jetim bart të gjitha shpenzimet e masave të mundshme emergjente për trajtimin, magazinimin dhe deponimin e burimit jetim.

3. Nëse poseduesi i burimit jetim nuk dihet, Qeveria mbulon shpenzimet e cekura në paragrafin 2. të këtij neni.

4. Çdo person i cili zbulon ose është në dijeni për një burim jetim ose kontaminimin e shkaktuar prej tij, duhet të njoftojë Agjencinë menjëherë për poseduesin dhe vendndodhjen e burimit.

KAPITULLI IV

SIGURIA E MENAXHIMIT TË MBETJEVE RADIOAKTIVE

Neni 29

Programi Kombëtar për Menaxhimin e mbetjeve radioaktive

1. Qeveria me propozim të Agjencisë miraton programin kombëtar për menaxhimin e mbetjeve radioaktive.

2. Programi kombëtar për menaxhimin e mbetjeve radioaktive duhet të sigurojë:

2.1. trajtimin e të gjitha llojeve të mbetjeve radioaktive, përfshirë lëndët djegëse të shpenzuara, nga prodhimi deri te deponimi;

2.2. nëse mbetjet radioaktive apo lëndët djegëse të shpenzuara janë dërguar për përpunim ose ripërpunim në një shtet anëtar të BE-së ose në një vend të tretë, përgjegjësia përfundimtare për depozitimin e sigurt dhe të përgjegjshëm të këtyre materialeve, duke përfshirë çdo mbetje si nën-produkt, do t'i mbetet Republikës së Kosovës.

2.3. mbetjet radioaktive do të depozitohen në Republikën e Kosovës, përveç nëse në kohën e dërgimit ka një marrëveshje e cila ka hyrë në fuqi ndërmjet shtetit anëtar përkatës dhe një shteti tjetër anëtar ose një vendi të tretë për të përdorur një objekt të depozitimit në njërin prej tyre.

Neni 30

Menaxhimi i mbetjeve radioaktive

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për menaxhimin e mbetjeve radioaktive për:

- 1.1. skemën kombëtare të klasifikimit të mbetjeve radioaktive, duke marrë parasysh llojet dhe vetitë e veçanta të mbetjeve radioaktive;
- 1.2. përmbajtjen e programit kombëtar për menaxhimin e mbetjeve radioaktive;
- 1.3. detyrimet kombëtare dhe ndërkombëtare të raportimit për mbetjet radioaktive;
- 1.4. kërkesat për menaxhimin e mbetjeve radioaktive duke zbatuar qasjen e shkallëzuar;
- 1.5. kërkesat për deponimin e mbetjeve radioaktive.

2. Ndërmarrja e cila ushtron praktika, për të siguruar që në të gjitha fazat e menaxhimit të mbetjeve radioaktive personat, shoqëria dhe mjedisi janë të mbrojtur në mënyrë të duhur ndaj rreziqeve radiologjike, merr hapat e nevojshëm për:

- 2.1. hartimin e planit për menaxhimin e mbetjeve radioaktive;
- 2.2. të mbajnë burime të mjaftueshme financiare dhe njerëzore për të përmbushur detyrimet në lidhje me sigurinë e menaxhimit të mbetjeve radioaktive;
- 2.3. sigurinë që gjenerimi i mbetjeve radioaktive mbahet në nivelin më të ulët të mundshëm;
- 2.4. të marrë parasysh ndërvarësinë dhe lidhjet në mes hapave të ndryshëm të menaxhimit të mbetjeve radioaktive;
- 2.5. ndarjen e mbetjeve radioaktive sipas skemës kombëtare të klasifikimit të mbetjeve radioaktive;
- 2.6. sigurinë për mbrojtjen efektive të personave, shoqërisë dhe mjedisit, duke zbatuar metoda të përshtatshme të mbrojtjes të cilat janë të miratuara nga Agjencia;
- 2.7. të marrë parasysh rreziqet biologjike, kimike dhe të tjera të cilat mund të jenë të ndërlidhura me menaxhimin e mbetjeve radioaktive;
- 2.8. mënjanimin e vendosjes së mbetjeve të tepërta radioaktive për generatat e ardhshme;

2.9. mbulimin e shpenzimeve të menaxhimit të mbetjeve radioaktive;

2.10. transferimin e mbetjeve radioaktive në magazinë.

3. Përgjegjësinë për sigurinë dhe sigurimin e mbetjeve radioaktive për të cilat nuk mund të përcaktohet pronari ose subjekti i autorizuar e mban Qeveria.

4. Agjencia mund të lirojë mbetjet radioaktive nga kontrolli rregullator nëse justifikohet me skenar të njohur të veprimit.

Neni 31

Objekti për magazinimin e mbetjeve radioaktive

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për objektin për magazinimin e mbetjeve radioaktive për kërkesat për kushtet e lokacionit, projektimit, ndërtimit, komisionimit, operimit dhe dekomisionimit të objektit për magazinim, kërkesat për siguri, përmbajtjen e Raportit të Analizës së Sigurisë si dhe për dokumentacionin tjetër të sigurisë që do të krijohet, përdoret dhe mirëmbahet nga ndërmarrja.

2. Qeveria siguron:

2.1. ndërtimin dhe operimin e objektit për magazinimin e mbetjeve radioaktive për të pranuar, trajtuar dhe magazinuar mbetjet radioaktive nga ndërmarrjet të cilat ushtrojnë praktika dhe për të magazinuar mbetjet deri në deponimin e tyre;

2.2. që objekti për magazinimin e mbetjeve radioaktive ka kapacitet të mjaftueshëm për të akomoduar të gjitha mbetjet radioaktive të gjeneruara nga operimet normale dhe atyre në rast aksidenti;

2.3. që objekti për magazinimin e mbetjeve operohet nga një ndërmarrje, shpenzimet e së cilës i mbulon poseduesi i mbetjeve radioaktive në momentin e transferit të mbetjeve në objekt;

2.4. kriteret e kontrollit rregullator për përcaktimin e lokacionit, ndërtimit, komisionimit, operimit dhe dekomisionimit të objektit për magazinimin e mbetjeve radioaktive;

2.5. vlerësimin e ndikimit radiologjik të objektit për magazinimin e mbetjeve radioaktive në shtetet tjera, përfshirë të dhënat e përgjithshme që kanë të bëjnë me objektin, dhe iu ofrohet atyre shteteve sipas kërkesës, për të ua mundësuar vlerësimin e ndikimit të mundshëm të objektit në sigurinë e territorit të tyre.

Neni 32

Operimi në objektin për magazinimin e mbetjeve radioaktive

1. Ndërmarrja siguron që:

1.1. dokumentacioni i sigurisë mirëmbahet për të paraqitur gjendjen aktuale të objektit për magazinimin e mbetjeve radioaktive;

- 1.2. objekti operon në përputhshmëri me kërkesat e miratuara për projektim dhe siguri;
- 1.3. kufijtë operativ dhe kushtet e operimit respektohen;
- 1.4. monitorimi radiologjik do të kryhet para operimit, gjatë operimit dhe pas mbylljes;
- 1.5. operimi, mirëmbajtja, monitorimi, inspektimi, dhe testimi i menaxhimit të mbetjeve radioaktive do të kryhet në përputhje me legjisllacionin në fuqi;
- 1.6. mbështetja teknike dhe inxhinierike është në dispozicion përgjatë gjithë kohëzgjatjes së operimit të objektit;
- 1.7. zbatohen procedurat për kategorizimin dhe ndarjen e mbetjeve radioaktive;
- 1.8. incidentet me ndikim për sigurinë raportohen menjëherë tek Agjencia;
- 1.9. ndryshimet që kanë ndikim në sigurinë e objektit raportohen tek Agjencia para implementimit të ndryshimit;
- 1.10. janë vendosur programe për mbledhjen dhe analizën e përvojës relevante të operimit;
- 1.11. planet për mbylljen e objektit për deponim përgatiten dhe përditësohen përgjatë gjithë fazave të operimit të objektit duke përdorur të dhënat e marra gjatë kohëzgjatjes së operimit të objektit dhe rishikohen nga Agjencia.

Neni 33

Instalimet bërthamore

Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për instalimet bërthamore për kushtet e lokacionit, projektimit, ndërtimit, komisionimit, operimit dhe dekomisionimit të instalimit bërthamor, kërkesat për siguri, përmbajtjen e Raportit të Analizës së Sigurisë si dhe për dokumentacionin tjetër të sigurisë që do të krijohet, përdoret dhe mirëmbahet nga ndërmarrja.

Neni 34

Operimi i objekteve bërthamore

1. Ndërmarrja siguron që:
 - 1.1. dokumentacioni i sigurisë nga neni 33 mirëmbahet për të paraqitur gjendjen aktuale të objektit;
 - 1.2. objekti bërthamor operon në përputhshmëri me kërkesat e miratuara për projektim dhe siguri;
 - 1.3. kufizimet dhe kushtet operative respektohen;
 - 1.4. operimi, mirëmbajtja, monitorimi, inspektimi dhe testimi i objektit kryhen në

përputhshmëri me proceduat e përcaktuara;

1.5. mbështetja teknike dhe inxhinierike është në dispozicion përgjatë kohëzgjatjes së operimit të objektit;

1.6. incidentet që kanë ndikim në sigurinë raportohen menjëherë tek Agjencia;

1.7. ndryshimet në objektin bërthamor, që janë të rëndësishme për sigurinë, raportohen tek Agjencia para zbatimit;

1.8. programet për mbledhjen dhe analizën e përvojës relevante të operimit;

1.9. planet për mbylljen e një objekti bërthamor përgatiten dhe përditësohen duke përdorur të dhënat e marra gjatë kohëzgjatjes së operimit të objektit dhe rishikohen nga Agjencia.

KAPITULLI V TRANSPORTI, SIGURIMI DHE MOSPËRHAPJA

Neni 35

Transporti dhe kalimi tranzit i materialeve radioaktive

1. Qeveria me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për transportin e mbetjeve radioaktive dhe materialeve bërthamore dhe burimeve të mbyllura me aktivitet të lartë në territorin e Republikës së Kosovës.

2. Transporti i mbetjeve radioaktive, materialeve bërthamore ose burimeve të mbyllura me aktivitet të lartë përmes territorit të Republikës së Kosovës i nënshtrohet autorizimit nga Agjencia..

Neni 36

Mbrojtja fizike dhe sigurimi i burimeve

1. Qeveria me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për mbrojtjen fizike dhe sigurinë e burimeve radioaktive dhe materialeve bërthamore.

2. Ndërmarrja e cila ka në pronësi materiale bërthamore ose radioaktive është përgjegjëse kryesore për të siguruar mbrojtjen fizike të atyre materialeve dhe të objekteve të ndërlidhura dhe vendosë masat e sigurisë dhe mbrojtjes fizike më shpenzime vetanake.

3. Agjencia miraton masat e sigurisë dhe mbrojtjes fizike përmes autorizimit të praktikave.

4. Agjencia, përmes organeve përgjegjëse të sigurisë, siguron që materialet bërthamore dhe radioaktive mbrohen nga vjedhja ose keqpërdorimi përgjatë transportit ndërkombëtar deri në momentin kur përgjegjësia i kalohet një shteti tjetër.

Neni 37

Mospërhapja bërthamore

1. Qeveria me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për sigurim të materialit bërthamor.
2. Materiali bërthamor në territorin e Republikës së Kosovës përdoret vetëm për aktivitete paqësore.
3. Vetëm ndërmarrjet e autorizuara mund të kenë në pronësi material të pasuruar bërthamor.
4. Ndërmarrja cakton një sistem për kontabilitetin dhe kontrollin e materialit bërthamor në pronësi të saj dhe i raporton Agjencisë për çdo ndryshim në inventar dhe në baza vjetore para fundit të muajit mars të vitit aktual për vitin paraprak.
5. Ndërmarrja i raporton Agjencisë dhe Policisë së Kosovës menjëherë në rast të humbjes të kontrollit mbi materialin bërthamor, qasjes së paautorizuar ose keqpërdorimit i cili përfshin materiale bërthamore.
6. Ndërmarrja e cila posedon material bërthamor, në përputhshmëri me marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, siguron:
 - 6.1. inspektimin bazuar në marrëveshjet ndërkombëtare në prezencën e personelit të Agjencisë;
 - 6.2. instalimin, mirëmbajtjen dhe operimin e pajisjeve mbikëqyrëse për kontrollin e materialit bërthamor.
7. Agjencia krijon një sistem kombëtar për kontabilitet dhe kontroll të materialeve bërthamore dhe raporton të dhënat në përputhshmëri me marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara.

KAPITULLI VI

MBAJTJA E TË DHËNAVE DHE RAPORTIMI

Neni 38

Mbajtja e të dhënave

Ndërmarrja mban dokumentet, regjistrat dhe dëshmitë e përcaktuara në këtë Ligj dhe rregulloret përcjellëse të tij, për t'i vënë ato në dispozicion të Agjencisë.

Neni 39

Raportimi

1. Të gjitha ngjarjet të cilat janë të rëndësishme për sigurinë dhe sigurimin bërthamor dhe nga rrezatimi i raportohen Agjencisë menjëherë.
2. Ndërmarrjet të cilat ushtrojnë praktika të autorizura, shërbime teknike, ekspertët për mbrojtje nga rrezatimi, dhe ekspertët e fizikës mjekësore përgatisin raportin vjetor mbi aktivitetet e tyre

dhe e dorëzojnë atë te Agjencia jo më vonë se fundi i muajit shkurt i vitit aktual për vitin paraprak.

3. Agjencia përgatit raportin vjetor për mbrojtjen nga rrezatimi dhe sigurinë bërthamore dhe e dorëzon atë te Qeveria e Republikës së Kosovës.

KAPITULLI VII MBROJTJA NGA RREZATIMI JOJONIZUES

Neni 40

Masat mbrojtëse nga rrezatimi jo-jonizues

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore përmasat që synojnë mbrojtjen e publikut dhe të punonjësve nga efektet e dëmshme në shëndet si rezultat i ekspozimit të tyre ndaj rrezatimit jo-jonizues në intervalin e frekuencave 0-300GHz, duke përfshirë:

- 1.1. kufijtë për ekspozimin e popullatës ndaj rrezatimit jo-jonizues;
- 1.2. kërkesat për autorizim të praktikave të cilat shkaktojnë rrezatim jo-jonizues;
- 1.3. përgjegjësitë e ndërmarrjeve që shkaktojnë rrezatim jo-jonizues;
- 1.4. monitorimin e ekspozimit ndaj rrezatimit jo-jonizues;
- 1.5. masat teknike, organizative dhe të tjera për zbatimin e mbrojtjes nga rrezatimi jo-jonizues;
- 1.6. mbajtjen e të dhënave për burimet e rrezatimit jo-jonizues dhe ndërmarrjet që i përdorin ato;
- 1.7. edukimin dhe trajnimin profesional të personelit në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi jo-jonizues.

2. Agjencia merr masa për të zbuluar prezencën e rrezatimit, gjetjen e rrezikshmërisë, mbrojtjen nga rrezatimi jo-jonizues në mjedis, dhe kontrollin sistematik të nivelit të rrezatimit jo-jonizues në mjedis;

3. Programi i hulumtimit sistematik të nivelit të rrezatimit jo-jonizues në mjedis hartohet nga ndërmarrja, nëse i plotëson kushtet e caktuara nga Agjencia me rregullore.

4. Personat juridikë në paragrafin 4. të këtij neni, të cilët ushtrojnë punë të hulumtimit sistematik të nivelit të rrezatimit jo-jonizues në mjedis, obligohen që brenda një(1) viti të prezantojnë raportin vjetor në Agjenci, për rezultatet e hulumtimit të fundit jo më vonë se më 31 janar të vitit aktual për vitin paraprak.

Neni 41

Kriteret për përdorimin e burimeve të rrezatimit jo-jonizues

1. Qeveria, me propozim të Agjencisë, nxjerr rregullore për kushtet nën të cilat ndërmarrja mund të përdorë burimet e rrezatimit jo-jonizues.
2. Ndërmarrja në paragrafin 1. të këtij neni mund të fillojë përdorimin e burimeve të rrezatimit jo-jonizues pas përbushjes së kushteve për përdorimin e tyre.
3. Ndërmarrja e cila përdor burime të rrezatimit jo-jonizues obligohet të mbajë të dhënat e këtyre burimeve dhe të caktojë një person përgjegjës për zbatimin e mbrojtjes nga rrezatimi jo-jonizues.
4. Ndërmarrja e cila përdor rrezatim jo-jonizues obligohet të bëjë hulumtim të vazhdueshëm për matjen e nivelit të rrezatimit jo-jonizues në mjedis.
5. Ndërmarrja obligohet të bëjë vlerësimin e parë të nivelit të rrezatimit jo-jonizues, para se të fillojë të përdor burimin e rrezatimit jo-jonizues.
6. Shpenzimet e vlerësimit të burimit mbulohen nga përdoruesi i këtyre burimeve.

Neni 42

Ngjarjet e jashtëzakonshme

1. Ndërmarrja është e obliguar të njoftojë Agjencinë menjëherë dhe jo më vonë se njëzet e katër (24) orë për ngjarje të jashtëzakonshme.
2. Njoftimi i cekur në paragrafin 1. të këtij neni, përmban të dhëna për rrethanat e ndodhjes së ngjarjes së jashtëzakonshme, vendndodhjen, rrezikun e drejtpërdrejtë në shëndetin njerëzor si dhe përshkrim të shkurtër të masave të marra.

Neni 43

Matjet e veçanta

1. Me kërkesë të Agjencisë matje të veçanta bëhen nga shërbimi teknik për të vërtetuar ekspozimin ndaj rrezatimit jo-jonizues në mjedis.
2. Agjencia është e ngarkuar me shpenzimet e matjeve në paragrafin 1. të këtij neni, përveç në rast se në matje është gjetur parregullsi në punë ose tejkalim i vlerës së kufirit të emetimit, në të cilin rast operatori paguan shpenzimet për matje.

KAPITULLI VIII ZBATIMI I LIGJIT DHE INSPEKTIMI

Neni 44 Inspektimet

1. Agjencia harton program inspektimi dhe plane vjetore të inspektimit dhe do të kryejë inspektime duke marrë parasysh shkallën dhe natyrën e mundshme të rrezikut të lidhur me praktikën, vlerësim të përgjithshëm të mbrojtjes nga rrezatimi në praktika, dhe gjendjen e pajtueshmërisë me dispozitat e miratuara në pajtim me këtë Ligj.

2. Agjencia siguron:

2.1. që gjetjet nga çdo inspektim regjistrohen dhe i komunikohen ndërmarrjes së inspektuar. Nëse gjetjet kanë të bëjnë me një ose disa punonjës të jashtëm gjetjet i komunikohen edhe punëdhënësit;

2.2. që planet e inspektimit dhe gjetjet kryesore nga zbatimi i tyre të jenë në dispozicion të publikut;

2.3. mekanizmat për shpërndarjen në kohë të informacionit për mbrojtje dhe siguri që ka të bëjë me përvojat e rëndësishme të nxjerra nga inspektimet, incidentet dhe aksidentet e raportuara si dhe gjetjet përkatëse të palët përkatëse, duke përfshirë prodhuesit dhe furnizuesit e burimeve të rrezatimit dhe organizatat përkatëse ndërkombëtare.

3. Agjencia cakton inspektorët për mbikëqyrje inspektuese me kapacitete profesionale, për zbatimin e dispozitave të këtij Ligji.

4. Funkcionimi, detyrat dhe përgjegjësitë e inspektoratit rregullohen me akt nënligjor të përcaktuar në nenin 8 paragrafin 3. të këtij Ligji.

Neni 45 Përgjegjësitë e inspektorëve

1. Në çdo rast ku inspektori i Agjencisë vlerëson që një veprim ose praktikë është ushtruar duke e shkelur këtë Ligj, duke mos zbatuar rregulloret ose kushtet e autorizimit dhe paraqet rrezik lëndimi të menjëhershëm ose dëm të konsiderueshëm të shëndetit, pronës ose mjedisit, inspektori:

1.1. të urdhërojë menjëherë ndërprerje të përkohshme ose të përhershme të veprimit ose praktikës;

1.2. të urdhërojë ndërmarrjen të ndalojë punonjësit të cilët nuk i përmbushin kërkesat e zbatueshme për tu angazhuar në veprime dhe praktika;

1.3. të urdhërojë që materialet bërthamore ose radioaktive të cilat kanë origjinë nga një veprim ose praktikë e ndërprerë të magazinohen në mënyrë të sigurt;

1.4. të urdhërojë marrjen e masave të tjera për të mbrojtur njerëzit dhe mjedisin nga

efektet e dëmshme të rrezatimit.

KAPITULLI IX DISPOZITAT NDËSHKUESE

Neni 46 Kundërvajtjet

1. Çdo person i cili nuk vepron në përputhje me këtë Ligj, rregulloret përcjellëse ose me kushtet e autorizimit u nënshtrohet sanksioneve të caktuara me Ligj.
2. Dënimet administrative të caktuara nga Agjencia mundet të përfshijnë ndërprerje, ndryshim ose anulim të autorizimit.

Neni 47 Gjobat

1. Me gjobë në të holla në shumë prej pesëqind euro (500€) deri njëmijë euro (1,000€) dënohet për shkelje personi juridik, nëse:

- 1.1 ndërmarrja nuk e regjistron burimin e rrezatimit në Agjenci;
- 1.2. transferi i brendshëm, importi dhe eksporti i burimeve kryhet në mes të ndërmarrjeve të cilat nuk kanë autorizim përkatës për të ushtruar praktikën;
- 1.3. ndërmarrja transferuese nuk e njofton Agjencinë menjëherë për transferim të burimeve;
- 1.4. ndërmarrja e cila mban burim nuk e njofton Agjencinë menjëherë në rast të humbjes, rrjedhjes së rëndësishme, vjedhjes ose përdorimit të paautorizuar të burimit;
- 1.5. ndërmarrja nuk u ofron edukim dhe trajnim të përshtatshëm dhe informata, veçanërisht mbi pajisjet, të gjithë personave detyrat e të cilëve kërkojnë kompetenca të caktuara në mbrojtjen nga rrezatimi, veçanërisht:
 - 1.5.1. punonjësve të ekspozuar;
 - 1.5.2. punonjësve potencialisht të ekspozuar ndaj burimeve jetime;
 - 1.5.3. punonjësve emergjentë;
 - 1.5.4. punonjësve profesional të ekspozuar në shëndetësi.
- 1.6. trajnimi dhe ndarja e të dhënave nuk përsëritet në intervale të përshtatshme dhe nuk dokumentohet;

1.7. ndërmarrja nuk siguron për punëtorët mbikëqyrjen mjekësore nga shërbimi i njohur i mjekësisë së punës, për:

1.7.1. mbikëqyrjen mjekësore për punëtorët e ekspozuar;

1.7.2. sigurimin e klasifikimit mjekësor për punonjësit;

1.7.3. mbajtjen e të dhënave mjekësore.

1.8. Ndërmarrja punëson ose klasifikon si punonjës të kategorisë A një punëtor, për çfarëdo periudhe në një pozitë specifike, mbikëqyrja mjekësore e të cilit tregon se punonjësi është i papërshtatshëm për detyrën në fjalë;

1.9. për mbrojtjen e punonjësve të jashtëm ndërmarrja nuk siguron:

1.9.1. monitorimin individual radiologjik i cili u ofron punonjësve të jashtëm mbrojtje të barasvlershme me atë të punonjësve të ekspozuar të punësuar në baza të përhershme nga ndërmarrja;

1.9.2. drejtëpërdrejt ose përmes marrëveshjes kontraktuale me punëdhënësin e punonjësit të jashtëm.

1.10. një person i cili zbulon ose është në dijeni për burim të rrezatimit nuk e njofton menjëherë Agjencinë për mbajtësin dhe vendndodhjen e burimit;

1.11. ndërmarrja nuk e vendosë sistemin për kontabilitetin dhe kontrollin e materialeve bërthamore të cilat i ka në pronësi ose nuk i raporton Agjencisë për çdo ndryshim në inventar dhe në baza vjetore para fundit të muajit mars të vitit aktual për vitin paraprak.

2. Me gjobë në të holla në shumë prej katërqind euro (400€) deri tetëqind euro (800€) dënohet për shkelje të cekur në paragrafin 1. të këtij neni personi përgjegjës i personit juridik.

3. Me gjobë në të holla në shumë prej tetëqind euro (800€) deri njëmijë e pesëqind euro (1,500€) dënohet për shkelje personi juridik, nëse:

3.1. ndërmarrja nuk e njofton Agjencinë menjëherë për çdo ngjarje të rëndësishme siç është humbja e kontrollit të burimit, aksidenti, ose tej ekspozimi i njerëzve;

3.2. ushtron praktikë pa autorizim;

3.3. ka në pronësi burim të rrezatimit i cili nuk është i regjistruar në regjistrin e burimeve;

3.4. braktis materialin radioaktiv i cili është nën kontrollin rregullator para se të çlirohet;

3.5. shet apo i ofron publikut produkte të konsumit, në të cilat janë shtuar qëllimisht substanca radioaktive, kur përdorimi i tyre nuk është i justifikuar;

3.6. instalon rrufepritës dhe detektorë tymi të cilët përmbajnë substanca radioaktive;

3.7. ndërmarrja nuk bën vlerësimin dhe zbatimin e organizimit të mbrojtjes nga rrezatimi duke siguruar:

- 3.7.1. mbrojtje operacionale të punonjësve të ekspozuar;
- 3.7.2. mbrojtje të punonjësve shtatzëna ose që ushqejnë fëmijën me gji;
- 3.7.3. mbrojtje operacionale të praktikantëve dhe studentëve;
- 3.7.4. konsultimet me një ekspert për mbrojtje nga rrezatimi;
- 3.7.5. organizimin në vendin e punës;
- 3.7.6. klasifikimin e vendeve të punës;
- 3.7.7. përcaktimin e hapësirave të kontrolluara dhe hapësirave të mbikëqyrura;
- 3.7.8. mbikëqyrjen radiologjike të vendit të punës;
- 3.7.9. kategorizimin e punonjësve të ekspozuar;
- 3.7.10. monitorimin individual të rrezatimit të punonjësve;
- 3.7.11. vlerësimin e dozës së ekspozuar të punonjësve;
- 3.7.12. vlerësimin e dozës në rast të ekspozimit aksidental;
- 3.7.13. evidentimin dhe raportimin e rezultateve;
- 3.7.14. rregullat për qasjen në rezultatet e monitorimit individual të rrezatimit.

3.8. ndërmarrja nuk i raporton dozat e pranuar nga punonjësit e ekspozuar te organizata përgjegjëse për regjistrin kombëtar të dozave;

3.9. ndërmarrja nuk siguron:

- 3.9.1. që ekspozimi mjekësor justifikon përfitimin neto ndaj shëndetit në krahasim me dëmin që ekspozimi mund të shkaktojë;
- 3.9.2. që të gjitha dozat në sajë të ekspozimit mjekësor për radio-dagnostikë, radiologji ndërhyrëse, ose për qëllim të planifikimit, udhëzimit dhe vërtetimit mbahen në nivelin më të ulët të qëndrueshëm i cili arrihet në mënyrë të arsyeshme;
- 3.9.3. caktimin e përgjegjësive për të përfshirët në çfarëdo ekspozimi mjekësor;
- 3.9.4. zhvillimin, mirëmbajtjen dhe përdorimin e procedurave për kryerjen e

ekspozimit mjekësor, përfshirë ndarjen e të dhënave të personeli dhe pacientët e përfshirë;

3.9.5. përmbushjen e kërkesave për trajnim dhe njohje për mjekun e përgjithshëm, ekspertin e fizikës mjekësore, dhe persona të tjerë të përfshirë;

3.9.6. pajisja ose ekspozimi mjekësor ka performancë të duhur dhe i nënshtrohet mirëmbajtjes dhe testimit;

3.9.7. femrat shtatzëna ose që ushqejnë fëmijët me gji identifikohen dhe trajtohen në përputhje me rrethanat;

3.9.8. merren të gjitha masat e arsyeshme për të minimizuar mundësinë dhe madhësinë e ekspozimit aksidental ose të paqëllimshëm të personave të ekspozuar, të cilët i nënshtrohen ekspozimit mjekësor;

3.9.9. dozat të cilat rezultojnë nga ekspozimi mjekësor i popullatës vlerësohen dhe u jepen këshilla personave të cilët janë të prekur.

3.10. ndërmarrja nuk siguron që:

3.10.1. objekti operon në përputhshmëri me kërkesat e miratuara për projektim dhe siguri;

3.10.2. kufizimet dhe kushtet e operimit respektohen;

3.10.3. operimi, mirëmbajtja, monitorimi, inspektimi, dhe testimi i menaxhimit të mbetjeve radioaktive kryhen në përputhshmëri me procedurat e caktuara;

3.10.4. mbështetja teknike dhe inxhinierike është e gatshme përgjatë jetëgjatësisë së operimit të objektit;

3.10.5. zbatohen procedurat për kategorizimin dhe ndarjen e mbetjeve radioaktive;

3.10.6. incidentet e rëndësishme për sigurinë raportohen menjëherë tek Agjencia;

3.10.7. vendosen programe për mbledhjen dhe analizën e eksperiencës relevante të operimit dhe veprohet mbi rezultatet e tyre;

3.10.8. planet për mbylljen e një objekti të ndryshëm nga objekti për deponim përgatiten dhe përditësohen duke përdorur të dhënat e marra gjatë kohëzgjatjes së operimit të objektit dhe rishikohen nga Agjencia;

3.10.9. planet për mbylljen e një objekti për deponim përgatiten dhe përditësohen përgjatë gjithë fazave të objektit duke përdorur të dhënat e marra gjatë kohëzgjatjes së operimit të objektit dhe rishikohen nga Agjencia.

3.11. ndërmarrja nuk përcakton masat e përkrahura të sigurisë dhe mbrojtjes fizike me shpenzimet e saj;

3.12. ndërmarrja nuk i raporton Agjencisë dhe Policisë së Kosovës menjëherë në rast të humbjes së kontrollit mbi materialin bërthamor, qasjen e paautorizuar ose keqpërdorimet të cilat përfshijnë materiale bërthamore;

3.13. ndërmarrja e cila mban material bërthamor nuk lejon në përputhshmëri me marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara:

3.13.1. inspektimin bazuar në marrëveshjet ndërkombëtare në prezencën e stafit të Agjencisë;

3.13.2. instalimin, mirëmbajtjen dhe operimin e pajisjeve për mbikëqyrje për kontrollin e materialit bërthamor.

4. Me gjobë në të holla në shumë prej pesëqind euro (500€) deri në njëmijë euro (1,000€) dënohet për shkelje të cekur në paragrafin 3. të këtij neni personi përgjegjës i personit juridik.

5. Për kundërvajtjet e përcaktuara në dispozitat e këtij neni gjykata kompetente zhvillon procedurë kundërvajtëse dhe shqipton sanksione.

6. Mjetet e mbledhura nga gjobat derdhen në Buxhetin e Republikës së Kosovës.

KAPUTILLI X DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 48

Nxjerrja e akteve nënligjore

Për zbatimin e këtij Ligji me propozimin e Agjencisë për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe Siguri Bërthamore, Qeveria do të miratojë aktet nënligjore në afat prej një (1) viti pas hyrjes në fuqi të këtij Ligji.

Neni 49

Dispozitat kalimtare

1. Laboratorët që kryejnë analiza dhe matje për qëllime të këtij Ligji, duhet të akreditohen brenda afatit prej tri (3) viteve nga hyrja në fuqi e këtij Ligji.

2. Ndërmarrjet që kryejnë praktika duhet të regjistrojnë burimet radioaktive dhe duhet të njoftojnë ose të aplikojnë për autorizim sipas këtij Ligji për një vit nga hyrja në fuqi e rregulloreve të këtij Ligji.

Neni 50

Shfuqizimet

1. Pas hyrjes në fuqi, ky Ligj shfuqizon:

1.1. Ligjin Nr. 04/L – 067 për Agjencinë e Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe Siguria Bërthamore;

1.2. Ligjin Nr. 03/L-104 për Mbrojtje nga Rrezatimi Jo-Jonizues, Jonizues dhe Sigurinë Nukleare.

Neni 51
Hyrja në fuqi

Ky Ligj hyn në fuqi pesëmbëdhjetë (15) ditë pas publikimit në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës.

Ligji Nr. 06/L-029
30 mars 2018

Shpallur me dekretin Nr. DL-015-2018, datë 20.04.2018 nga Presidenti i Republikës së Kosovës Hashim Thaçi